Poštnina plačana v gotovini

Posamezna številka stane 1.— din

SLOVENSKI DELAVEC

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, ČOPOVA 1 — DELAVSKA ZBORNICA — TELEFON ŠT.: 35—29 — POŠT. ČEK. RAČUN ŠT. 17.548 — NAROČNINA: ZA ČLANE ZZD 2.— DIN MESEČNO — (24.— DIN LETNO) — ZA DRUGE NAROČNIKE 3.— DIN MESEČNO (36.— DIN LETNO) — CENE OGLASOM PO DOGOVORU — LIST IZHAJA VSAKO SOBOTO

LETO II. LJUBLJANA, SOBOTA, 19. NOVEMBRA 1938. Štev. 46.

P. Kazimir Zakrajšek:

Za naše „desete brate“

Deseti brat je bil oni nesrečni član družine, za katerega je pri družinski skledi zmanjkalo žlice in na mizi kruha. Narodne pravljice nam pripovedujejo v žalostnih barvah o njegovem odhodu iz domače hiše v tujino. Danes pa smo že tako daleč, da ne več deseti otrok, temveč že tretji, da, celo že drugi je tak »deseti« brat. Zanj ni doma kruha. Po svetu mora si ga iskat, kjer ga bo pač dobil. In tako se je začelo naše slovensko izseljevanje. Ne samo domača hiša, temveč tudi že dežela ni imela za vse kruha in stotisoči našega naroda so morali povezati svoj »punkel« in oditi črez mejo domovine v tuji svet, v južno in severno Ameriko, v Egipt, v Afriko, v zapadne države Evrope ali po zadnjih desetih letih v južne kraje naše države. Teh naših »desetih« bratov štejemo danes okrog 400 tisoč. Ogromna svota za tako mal narod.

Ti naši izseljenci so 99% samo naši kmečki sinovi in naše delavstvo, torej sloji, ki so najmanj zmožni sami za se skrbeti. V tujini ne poznajo ne jezika, ne razmer, ne ljudi. Naravno, da je zato zgodovina našega slovenstva silno žalostno poglavje naše narodne zgodovine, polne neizmernega trpljenja, mnogih bojev, pa tudi tisoče in tisoče nesrečnih žrtev, ki so poginjali po raznih plantažah južne Amerike, po plavžih in rudnikih. Kdo se je zmenil zanje? Garaj dokler moreš! Ko ne moreš več, pogini! Za te ni srca! Ti si še manj kot stroj!

In vendar jih je veliko našlo svoj boljši košček kruha, kot bi ga imeli doma. Da, še več! Ti naši izgnanci so nastradali v tujini tudi milijarde, katere so poslali v domovino svojcem in jih še pošiljajo. Kako lepa bi bila zgodovina ljubezni slovenskih izseljencev do svoje domovine, do svojih domačih, ako bi se kdo lotil opisovanja tega stradanja na tujem in pošiljanja denarja domov in kaj se je tu doma vse storilo s temi krvavimi njihovimi žulji. Koliko kmečkih domov se je rešilo bobna! Koliko naših občin si opomoglo z njih podporami. Koliko zvonov, oltarjev, orgelj, cerkva, kapelic, pa tudi dobrodelnih zavodov sezidalo z njih darovi.

Pa smo mi tu doma hvaležni tem svojim dobrotnikom? Dolžni bi bili! Toda le preveč smo jih pozabljali in jim ne vračali ljubezni za ljubezen. Šele Družba sv. Rafaela je dosegla zadnja leta, da smo se poboljšali in da smo se zavedli, da zahteva vsak dar svoj »Bog lonaj!« Vendar še nismo tam kot bi morali biti.

Slovenski delavci, to so vaši sotrpini. Če se revež reveža ne bo usmilil, kdo se ga bo? Bogatin ne! Zato Družba sv. Rafaela vabi v svoj krog tudi vašo organizacijo, tudi vaša društva! Pristopite kot člani v Izseljensko zbornico! Članarina je majhna. Uvrstite se v naše vrste in pomagajte nam oskrbeti svoje »desete« brate in poskrbeti zanje. Kdor more, vsaj posamezna društva, naj bi se naročila na naše glasilo »Izseljenski Vestnik«.

Naredimo novo vez skupnega dela za skupne koristi med delavstvom doma in delavstvom v tujini! Če boste pristopili v Izseljensko zbornico in čitali naše glasilo, boste našli kaj in koliko lahko vi pomagate pri tem delu in naši izseljenski delavci bodo pomagali vam.

Komunizem strup

Čas je z grobimi potezami kakor z velikimi črkami zapisal v našo dobo: Komunizem je strup! Sama kričeča dejstva so kakor plaz porušila pod seboj zlagano grmado njegovih slepilnih gesel. Pred očmi sveta se je njegov lesk zrušil kakor milnična pena. Iz splošnega poloma ga zato ne reši nobena propaganda. Zrušen je tako nenadno in silno, da so presenečeni enako njegovi propaganderji in njegovi rušilci.

Usodna propast in očito brezmočje narodov in držav, ki so z njim ljubimkovale, je ob 12. uri ustvarilo spoznanje: Komunizem je zgolj destruktivna, razdiralna sila. Bratiti se z njim pomeni drveti v propast.

Ne samo, da pri koreninah izpodjeda vsako novo zdravo življenje, ampak tudi že obstoječe razkraja. Zanj posebno značilno pa je, da svoje simpatizerje udarja s slepoto. Kakor začarani se vrte v blodnem krogu pogubnih idej in mislijo, da bodo s plazom besedi osvojili svet. Delo samo in široki razgled ter smisel za stvarnost, ki jo daje samo delo, prepuščajo nasprotniku.

Vse, kar je potrebno narodu za lastno moč, obrambo in rast, je komunizem zrušil: vero, moralo, čast, disciplino, odgovornost, delavnost. Uničil je temelje rasti in moči.

Zrušila se je tako Rusija, da nikjer ne pomeni nič več. Boljševiški nestvor pa je potegnil za seboj v propast vse, ki so vanj vervali. Razkosana je Češka, tepena je Kitajska, izkrvavela in oskrunjena je Španija, Belgija je v krčih, Francija je kakor bolnik brez moči in sama v sebi razdeljena. Strašen je danes glavobol družbe držav, katerih narodi so nemoteno uživali komunistični strup. Da, po slabi družbi glava boli.

Tudi v naši državi je bilo nekdaj več kot dovolj simpatij za to družbo. Hodili smo zato zunanje-politično dolgo tik ob prepadu. Splošni vrtinec bi nas bil letos brezpogojno potegnil za seboj v propast, če bi ne bili sedanji krmarji države kot ljudje dela uvideli preteče nevarnosti in smeri spremenili. Postali bi bili plen tujcev, če bi hodili še dalje roko v roki slepo za boljševiškimi prijatelji.

Komunizem je tako na vodstvo države tudi posredno zgubil vsak vpliv. V vrhovih njnega vodstva je zavel drug, boljševiški družbi mrzel veter. Zjasnilo se je, Ostal pa je ta strup še v raznih frakcijah, pokretih in strujah. Tu se skrivajo naši boljševiški simpatizerji. Tudi ti so udarjeni z isto slepoto in kljub vsemu časovnemu pričevanju, da je komunizem strup, blodijo v svojih idejah in mislijo, da bodo s ploho lažnivih besedi osvojili zase našo domovino.

Bratiti se s temi, se pravi tudi za nas, drveti v pogubo. Tudi v njih živi samo destruktivna, razdiralna sila. S svojim uničujočim frazarjenjem zastrupljajo narod in ženejo državo v propast. Vrše zločin nad domovino.

Slepi bi bili tudi mi, če ne bi ob takih dejstvih potegnili jasnega zaključka: Komunizem je zločin. Na zatožno klop spada, kdor ga širi. V vseh odtenkih ga je treba pregnati, moramo ga uničiti. Vsa oporišča je treba čimpreje brezpogojno razgnati. Kakor gadu mu je treba glavo razbiti, ker je greh igrati se s tem strupom, ko gre za zdravje naroda in moč države.

Delu vračamo čast

Materializem, odtrganost sveta od duhovnih vrednot ni razposvetila samo človeka, ampak tudi vse človekovo ustvarjanje, vse človeško delo.

ZMOTA NADVREDNOSTI.

Materialistični marksizem je sicer dosledno poudarjal nauk o nadvrednosti, nauk, da vse tvarne vrednote ustvarja samo delo. Hotel je s to svojo doktrino postaviti delo v osredje življenja in delavnim množicam tako priboriti pri urejanju sveta izključno odločujočo pravico. Toda tudi njemu je bilo delo samo proizvajatelj novih snovnih vrednot. Cena teh se ravna po trgu. Pada in se dviga. Z njo pada in se dviga cena delu dosledno delavni sili — človeku. **Vse je postalo zgolj tržno kupčijsko blago.** V delu ni bilo nič duhovno svetega, nič trajno veljavnega, nič večno lepega.

Delo je bilo brez duše balast, nujna nesreča. Človek je postal njegov suženj, živ stroj. Kapital in delavstvo, oba sta ga radi bremen — sovražila. Delo je postalo surova sila ustvarjajočih moči. Ni prinašalo sreče. V tekmi za lagodjem so se nato mase obrnile proč od njega. Pri vsem poudarjanju o edini produktivnosti dela se je začel pravi beg pred njim. Nihče ga ni cenil radi njega samega, cenili so ga samo radi tržne vrednosti. Delavec je svoje sile prodal za čim višjo ceno plače in pričel zasledovati edini cilj, da bi za to ceno v določenem času čim manj naredil.

DEMAGOGI NA RAČUN DELA.

Glasno so vpili, delavski demagogi: Delu čast, delu oblast! Toda sami so pred njim bežali. Pred dovršenimi deli so imeli toliko spoštovanja, kakor pes pred obcestnim kamenjem. Marksistične delavske množice, ki so šle za istimi gesli so svoje voditelje zvesto posnemale. Delovni dan nikoli ni bil dovolj skrčen in v delavnih urah nikoli ni bilo dosti izbegavanja pred delom.

Delavski demagogi so vpili samo o žuljavih rokah, o sajastih dimnikih, o temnih rovih, o črnem življenju brez upa in brez pravic. Množice so postale zagrenjene, nesrečne, obupane. Mračno je bilo v njihovih delavnicah, še bolj mračno pa v njihovih srcih. Kakor težka — zastrupljajoča masa se je vleglo na duše narodov zlagano marksistično brezduhovno pojmovanje dela in narodi so začeli ob njem propadati.

GORJE NARODOM, KI JIH POSLUŠAJO.

Tisti narodi, ki so pustili med se prosto pot marksizmu, od boljševiške Rusije, preko Laške in Francije do odtenkov komunistične Španije in njenih simpatizerjev pri nas, so zato še dolgo notranje propadali. Oznanjali so nauk o nadvrednosti dela, trdili, da edino delo ustvarja močne pogoje življenja, a istočasno s skrajnim zanemarjanjem delovne dolžnosti ob močnih tekmecih nad vse intenzivno rahljali odporno moč naroda in države. Veliki marksistični preroki so samo besedičili in z gesli opajali narode. Nasprotnik pa je zgrabil z vso silo zadevo in hitel do zmage.

ZDRAVILO ZA TEPENE.

Za tepene je zato samo eno zdravilo, vrniti se k delu. Govoriti o njem v lepih besedah, dejansko pa zastrupljati veselje do dela s sovraštvom do njega, kakor dela marksizem, pa je dirka v propast. Delo ni edini tvorec življenja, kakor slednji napak uči, toda odločilen pa je vsekakor v tekmi, pri kateri eden lenuhari, ker ga je marksistično pojmovanje življenja in stvarno vrednotenje dela tako naučilo. Zato lahko rečemo: za tepene ni nobenega drugega leka več, kakor, da se z vso naglico otepejo marksizma.

Delu je treba resnično vrniti oropano čast. Človeka in njegovo ustvarjajočo silo je treba postaviti v osredje življenja tako, da ne bo naprodaj kot tržno blago in zato spremenljive vrednosti. Trajno, vekovito vrednost mu je treba vrniti. Ne samo materialna vrednost, tudi človeška osebnost živi v dovršenem delu. Zanj je še drugo plačilo izven trenotnih koristi. Z njim človek vrši svojo dolžnost in že tu prejema duhovno srečo onega, ki dolžnost kljub bremenom zvesto vrši. **Delo je sveto, je večno lepo. V njem živi nesmrtni dih človeške duše. Delo je zato osrečujoče. Ustvarja blagostanje poedincev, daje moč občestvom.**

DELO PRINAŠA SONCE.

Tako gleda na delo naš pokret. Sredi dima in saj, sredi prahu in ropota vemo, da je nad nami sonce in božji blagoslov. Naš delavec je zato svojim močem odgovarjajočega dela vesel, ker je v njem velik kos sreče. Delavec, član ZZD ve, da je človek ustvarjen za delo, da je to njegova dolžnost. Zato ne beži pred znosnimi bremeni. Kot junak prenaša vročino dneva in težo noči. Naša smer ve, **da so človeške moči omejene in se bori proti njihovi čezmerni izrabi. Toda lenuharjenje ni v našem programu.**

Marksizmu prepuščamo, da ustvarja skrit za lažnimi nauki beg pred delom in dolžnostjo in peha v nesrečo množice in poedince. Mi vstajamo zoper njega. Na celi črti se ločimo od njega. S svojim razdiranjem prinaša on v srca ledeni mraz, mi hočemo, da sije v dušah solnce. **Mi, ki verujemo v učlovečenega Boga vemo, da je še Bog delal s človeškimi rokami, da je dal zgled in nauk za vsak resen delavski pokret.**

(Nadaljevanje na 2. strani!)

Nam nasprotne strokovne organizacije v besedah na demokraciji slone, v resnici se pa terorja drže.

Pravičnost — to je naša postava!

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Z DELOM K ZMAGI.

Tovariši, nov nauk je to za razmere po naših tovarnah in naši podjetnosti. Ne strašite se ga braniti pred duhovno bolnimi socialisti. Širite ga povsod z besedo in zgledom. Naše visoko stališče o delu prelepo izraža himna naših fantov: **V trudu in znoju, polnem radosti, domu gradimo slavo in čast. Mi prinašamo v delo veselje, ustvarjamo v njem radosten ponos.** Svesti smo si, da smo tako luč in sonce, ki preganja mračne misli in brezpotrebno zagrenjenost delavnih množic ter postajamo ogelni kamen pri graditvi nove srečnejše družbe.

Mi smo brezkompromisni do sebe v dolžnostih. Brezkompromisni v vršenju dolžnosti pa bomo zato lahko in zmagovito brezkompromisni tudi v varovanju svojih pravic. Z našim delom gre vzporedno naša zmaga.

ZZD za tekstilne delavke

Murska Sobota, 14. nov. 1938.

Na prošnjo Zveze združenih delavcev je sklicalo tukajšnje načelstvo za sobotó, dne 12. t. m. poravnalno razpravo radi spora, ki je nastal v tovarni perila, katere lastnik je gosp. Šiftar Ludvik v Murski Soboti.

V podjetju zaposleno delavstvo je 100% organizirano v ZZD. Ko je ta podjetju dostavila osnutek kolektivne pogodbe, se podjetnik ni hotel pogajati. Razen tega je podjetje pretekli teden odpustilo 24 delavk — članic ZZD.

Na razpravi je podjetnik trdil, da je odpustil omenjene delavke, ker ima v tovarni premalo prostora in mu je zaradi tega referent Inspekcije dela dal nalog, da mora število delavstva znižati, pred vsem onim delavkam, ki ne zaslužijo minimalnih plač po akordni postavki.

Vendar izgleda, da je pravi vzrok odpustitve ta, da podjetju ni všeč, da so delavke organizirane v ZZD. To dokazuje dejstvo, da je sam podjetnik izjavil, da se z zastopnikom centrale ZZD ne bo pogajal. Najbolj jasno pa postaja stremljenje podjetja s tem, da je ponovno odpustilo 10 kvalificiranih delavk, ki so vse v odboru krajevne organizacije ZZD v Murski Soboti in že pet let v službi podjetja. Tem delavkam je služba odpovedana brez odpovednega roka. Zato ne more biti nobenega dvoma, da je odpust delavk pripisati le maščevalnosti nesocialnega podjetnika.

Delavke se teh represalij niso prav nič ustrašile in — se sedaj še bolj oklepajo svoje Strokovne organizacije ZZD, ker so prepričane, da bodo samo po organizaciji, ki sloni na krščanskih načelih, uspele v boju za svoje najosnovnejše pravice in dobile zadoščenje.

Ponovna poravnalna razprava se vrši v četrtek, dne 17. t. m. in je delavstvo enoglasno za to, da ako podjetje ne ugodi skromnim in po zakonu upravičenim zahtevam, stopi v stavko in pokaže, da je pripravljeno za svoje stanovske pravice tudi prenesti največje žrtve.

RACIONALIZACIJA

V PREDKAPITALISTIČNI DRUŽBI

Pod pojmom racionalizacija razumemo v proizvodnji znanstveno organizacijo dela, ki naj s čim manjšim naporom in čim manjšimi produkcijskimi stroški omogoča čim razumnejšo in uspešnejšo uporabo delovnih sredstev (orodja, strojev itd.) in delovne sile. Ako hočemo proizvodnjo racionalizirati, jo moramo pred vsem industrijalizirati to se pravi, proizvodnjo prenesti iz neracionalne ročne v proizvodnjo v velikem obsegu s pomočjo strojev in cenene pogonske sile. Industrializacija in racionalizacija sta torej v proizvodnji dva pojma, ki sta v ozki medsebojni zvezi in odvisnosti.

Racionalizacija je stara kakor proizvodnja sama, kajti vedno so ljudje stremeli zatem, da s čim manjšim naporom proizvajajo čim več. Vendar to stremeljenje v prejšnih stoletjih še ni moglo priti do izraza, ker ni bilo industrijske proizvodnje. Kot predhodnika industrijske proizvodje lahko imenujemo takozvano manufakturo ali ročno proizvodnjo, ki je sicer slonela na strogi delitvi dela, ali ni uporabila strojev.

V DOBI LIBERALIZMA.

Šele z uvedbo parnega stroja se začenja doba industrije to je one proizvodnje, kjer delavec izgotavlja proizvod na stroju, ta pa obratuje s parnim, motornim ali električnim pogonom. Doba industrije je šele omogočila učinkovito racionalizacijo, kar je povzročilo v proizvodnji pravo revolucijo, ker je človeka nadomestila s strojem. Posledica je bila brezposelnost velikih množic delavstva kamor je stroj prodrl. Vendar ni bil brezposelnosti kriv stroj, temveč dejstvo, da je v dobi liberalizma racionalizacija služila zgolj dobičkarskim interesom kapitala.

Za čas uvedbe strojev delavstvo ni znalo razlikovati pojma racionalizacije samega od pojma racionalizacije radi profita. To je imelo za posledico, da so delavci videli v stroju svojega konkurenta — sovražnika, ki jim odjeda kruh in so se temu primerno tudi napram njemu obnašali. V Angliji so nastopili tako zvani »luditi«, ki so predstavljali ločinko, katere cilj je bilo uničevanje strojev in so ti naskakovalci strojev povzročili s svojimi izgredi in uničenjem strojev ob koncu 18. in začetku 19. stoletja mnogo škode. Vendar je šel tok časa preko njih in delavstvo je vedno bolj uvidelo, da gre pot za poboljšanje položaja v popolnoma drugi smeri.

Racionalizacija ima še danes na svetu svoje nasprotnike. Ti trdijo, da racionalizacija povzroča nadproizvodnjo brezposelnost in krizo. Vendar racionalizacija resnične nadproizvodnje doslej še ni mogla povzročiti in to tudi ne bo mogla. V kolikor se je v času gospodarske krize govorilo o nadprodukciji, je bila ta le navidezna in kriza ni nastopila radi množine proizvodov katere narodi ne bi mogli porabiti, temveč zaradi tega, ker se kupna moč prebivalstva ni zvišala sorazmerno z zvišanjem proizvodnje in ker se je proizvajalo in proizvodnjo zvišalo brez vsakega načrta. Tako se je v nekaterih industrijskih strokah zvišala proizvodnja čez potrebe, dočim je v drugih primanjkovalo proizvodov. Vse to le dokazuje, da liberalizem ni več v stanju obvladati gospodarskega življenja, kakor ni v stanju zajamčiti svoboden razmah kulturnega in verskega življenja, kar je neobhodno potrebno za življenje milijonskih množic, na katere se pa kapital ne ozira in le gleda, da pride na svoj račun.

V STANOVSKI DRUŽBI

Zato je potrebno, da pride proizvodnja in vse druge panoge socialnega življenja pod kontrolo družbe. Družba pa, ki je v stanju vravnavati udejstvovanje kapitala, da bo proizvodnja v skladu s potrebami vseh stanov, mora biti organizirana tako, da pridejo v njej vsi stanovi do izraza.

Tako urejena, na krščanskih načelih sloneča stanovska družba je potreba sedanjosti in nujnost bodočnosti. V stanovski družbi bodo izključeni vsakovrstni razredni boji in s tem nadvlada tega ali onega razreda. To se pravi, da se more resnična demokracija uveljaviti šele v stanovski družbi, kjer ne bo tekmovanja skupin in slojev z izigravanjem gesel demokracije, temveč enakopravnost organiziranih stanov, katere zastopniki bodo sporazumno reševali vsa socialna vprašanja.

V stanovski družbi s pomočjo racionalizacije in industrijalizacije zvišana proizvodnja ne bo mogla povzročiti gospodarskih kriz vsled navidezne nadprodukcije, ker se bo proizvodnja zvišala po načrtu, ne da bi družba pri tem doživela pretresljaje. Zvišana bo tudi sorazmerna kupna moč prebivalstva, kar bo omogočilo večjo porabo.

Iz istih razlogov racionalizacija v stanovski družbi tudi ne bo povzročila brezposelnosti, kakor se to dogaja v dobi liberalizma, ker z zvišano porabo bo rasla tudi proizvodnja in s tem povpraševanje po delovni sili. Da v družbi, ki se razvija, potrebe rastejo, dokazuje celo gospodarska zgodovina liberalističnega kapitalizma.

Statistika združenih ameriških držav pravi, da se je tam prebivalstvo v zadnjih 60 letih pomnožilo za več kakor 200%, kljub temu, da pada v to dobo največji tehnični napredek. Radi uvedbe strojev so zgubili delo samo 4% brezposelnih medtem, ko odpadajo vsi ostali brezposelni delavci na one gospodarske stroke, kjer se stroji ne uporabljajo.

Svetovna proizvodnja je bila kljub racionalizaciji v letu 1935 samo za 25% večja od one leta 1909, čeprav so v tem času potrebe in število človeštva narasle za več kakor 25%.

V Manchestru, središču angleške tekstilne industrije je bilo l. 1840. zaposlenih 5000 delavcev, ki so se bali, da jih bodo stroji spravili ob kruh. Danes medtem zaposluje Manchester okoli 300.000 tekstilcev. Če upoštevamo dejstvo, da vladajo v Angliji še dandanes liberalistične razmere, je torej stremljenje po dobičku glavna gonilna sila v proizvodnji, si šele zamoremo napraviti sliko o tem, kakšen razmah bo doživelo gospodarsko življenje v organsko zgrajeni stanovski družbi.

Belgrajska delavska zbornica v rokah Jugorasa

V veliki dvorani belgrajske Delavske zbornice je bil v nedeljo občni zbor Delavske zbornice, na katerem se je novo imenovani odbor te zbornice konstituiral. Občni zbor je vodil komisar ministra za socialno politiko pri belgrajski Delavski zbornici Dragoljub Jovanović, ki je prebral odlok ministra Cvetkoviča o razrešitvi dolžnosti starih članov Delavske zbornice. Za predsednika je bil izvoljen Miša Marković, strojni stavec, za podpredsednika zasebni nameščenec Todor Bojadžič in za tajnika zasebni nameščenec Dušan Pavičevič. Vsi imenovani so člani delavske organizacije Jugorasa. Tako je s tem dnem prevzel Jugoras v svoje roke Delavsko zbornico v Belgradu.

Sedanji komisar Marković je pozval novo predsedništvo, naj vsa svoja prizadevanja usmeri v korist delavstva.

Z občnega zbora so bile poslane vdanostne pozdravne brzojavke Nj. Vel. kralju Petru II., knezu namestniku Pavlu, pokrovitelju Jugorasa predsedniku vlade dr. Milanu Stojadinoviču in voditelju delavcev ministru Dragiši Cvetkoviču. Za tem je novi odbor Delavske zbornice takoj odobril podporo 50.000 dinarjev za delavce, ki so zaradi požara v tovarni Boston ostali brez zaslužka.

SOVJETSKA RUSIJA

ZGODOVINA REVOLUCIJE

(50) Od 1917—1922

(Nadaljevanje.)

»Oficirje, kateri se naravnost protivijo priznati dovršeno dejstvo revolucije, je smatrati za sovražne in jih je treba takoj zapreti. Preizkusite z besedo in prepričevanjem, kjer to ne gre, zabranite transporte s silo, brez pardona. Prikrivanje takega ukaza vojakom je enako najtežjemu zločinu proti revoluciji!«

Kljub tem grožnjam so se oficirji in nemalo vojakov uprli boljševiški vladi. Komunistični vojaki so pobegnili v glavno mesto. Kakšno je bilo razpoloženje frontnih čet v onih mračnih dnevih, nam pojasnjuje brzojavka celokupnega armadnega zbora železničarjem: »Mi, zastopniki armade, brez pomišljanja stopamo z orožjem v roki proti poskusu boljševikov, da bi svojo voljo državi diktirali. Sili bomo odgovarjali s silo. Mi odklanjamo krvoprelitje. V trenutku ko bodo boljševiki položili orožje, bomo čete odpoklicali. Ne ovirajte premikanja čet, ki se vrši po naših navodilih!«

Nekaj oficirjev je poskušalo s posredovanjem. Omogoči naj se vlada, v kateri bodo zastopane vse stranke, od kadetov pa do boljševikov, ki naj ima nalogo, da meščansko vojno v kali zatre. Toda Lenin osvojene oblasti ni maral nikomur več prepustiti, niti jo s kom deliti. Glavni stan je sedaj generala Duchonina imenoval za vrhovnega poveljnika na fronti in proti boljševikom.

Trocki, novi zunanji minister pa se z meščansko vojno ni dal ustrahovati. Potom radiooddajne postaje Carskega Sela je na vse države naslovil sledečo brzojavko: »V Rusiji obstaja nova vlada v obliki ljudskih komisarjev. Predlagamo premirje in pričetek mirovnih pogajanj.«

General Duchanin je 21.novembra ob petih zjutraj prejel brzojavno povelje, naj takoj prične s pripravami za pogajanje premirja, kar pa je glavni stan odklonil. Lenin je na to odgovoril: »V imenu vlade ste odstavljeni z vašega mesta. Za vrhovnega poveljnika je imenovan praporščak Krylenko.«

Nato je Duchanin pričel z ofenzivo proti boljševikom. Vsem frontam je brzojavil, naj ne priznajo njegove odstavitve, nobenih pogajanj z Nemci za premirje in naj povsod pobijajo boljševiško vlado. Krylenko pa je od svoje strani javil vsem četam, da je on prevzel vrhovno poveljstvo. Takoj se je z močno armado odpremil proti glavnemu stanu, ki je 3. decembra padel v njegove roke. Duchanin je bil kmalu nato umorjen. Oficirje, ki niso pobegnili, so aretirali.

Vojaštvo je bilo torej za boljševike pridobljeno. Lenin je sedaj poskušal, da tudi delastvo in kmete pritegne nase in za novo vlado. V takem primeru nobena stvar ne učinkuje bolje kot pa sladka obetanja in obljube. S temi pa Lenin ni varčeval. Kmeta ni mogla nobena reč bolj razveseliti kot naslednji dekret, ki je bil izdan že, ko je po petrograjskih ulicah divjal še boj za boljševiško nadoblast:

1. Lastninska pravica posestnikov zemlje se brez vsake odškodnine takoj ukinja.
2. Veleposestva, domene, samostani itd. z vsemi svojimi pritiklinami, z živim in mrtvim inventarjem, preidejo do vpoklicanja narodne skupščine v upravo komisije kmetskih delegatov.
3. Kdor bi pri prevratu lastnine občutil škodo, ima pravico do javne podpore vse do tedaj, dokler se ni novim eksistenčnim pogojem prilagodil.
4. Vsi zemeljski zakladi preidejo v izključno izkoriščanje države.
5. Žrebčarne, plemenski zavodi itd. se zaplenijo. Inventar malih kmetov se ne bo odvzel.
6. Pravico do izkoriščanja zemlje dobijo vsi državljani, kateri zemljo obdelujejo sami, s svojo družino ali v zadrugi. Najemniško delo ni dovoljeno.
7. Poljedelci, ki radi starostne onemoglosti niso zmožni osebnega dela, dobivajo od države pokojnino.
8. Odstotki dohodkov bodo na razpolago splošnosti.
9. Promet z poljedelskimi stroji, semeni in žitom je državni monopol.

7. novembra 1917. ob dveh ponoči je kongres z navdušenjem sprejel te določbe. Gotovo ni nihče slutil, koliko gorje bo vsled tega seglo po vsej Rusiji. Celokupno poljedelstvo je šlo uničenju, lakoti nasproti. Lenin one noči gotovo ni mislil na to, da bo moral s svojim sistemom skoraj pomesti.

Ko je bila na ta način teoretično zemlja razdeljena, je šel Lenin takoj korak dalje, namreč na razdelitev denarja, kar so seveda voditelji boljševikov burno pozdravili, saj si niso nikdar denar s svojimi žulji služili, marveč živeli le na račun drugih. Kdor ima malo ali nič, ta je vsak čas pripravljen z drugimi deliti, saj ne more v nobenem slučaju zgubiti, pač pa le pridobiti. Glavne misli tega roparskega dekreta so bile:

1. Akcijski kapital se zapleni. Vse bančne akcije se anulirajo in vsako izplačevanje obresti brezpogojno ustavi.
2. Kdor tekom 14 dni ne odda svojih bančnih delnic, temu se zapleni celokupna lastnina.
3. Vsa državna posojila so neveljavna, kuponi se ne izplačujejo.
4. Brezpogojno in brez izjeme se nobeno inozemsko posojilo ne priznava.

Na tako radikalen način so se gotovo redkokdaj plačevali dolgovi. Niti prihranki državljanov niso ostali nedotaknjeni.

25. novembra je časopisje objavilo sledeče odredbe:

1. Vsi stanovi kot trgovski, plemski itd. so odpravljeni. V Rusiji je dovoljena samo še označba državljan.
2. Imovina plemstva, trgovskih združenj itd. se takoj prenese v državno samoupravo. Vsa imovina carske družine je državna last.
3. Prihranki se morejo pri bankah dvigniti le do najvišjega zneska, 150 rubljev tedensko.

Tudi delavstvu je bilo treba nuditi kaj sladkega. Torej v bodoče nobenih kapitalistov več, predstojniki so odpravljeni. Enakost pri imovini, enakost v svojskem položaju, enakost pri delu, kako lepo se to sliši in kako vabljivo se vidi na papirju!

(Dalje prih.)

Z delavskih bojišč

Maribor

Tajništvo naše krajevne organizacije ZZD posluje v društvenih prostorih na Miklošičevi cesti 2 vsak dan od pol 5 do pol 7 ure zvečer. V tem času lahko člani dobijo pojasnila v vseh zadevah.

Vavta vas

Radi nekaterih bojazljivcev, ki imajo strah pred nacionalnimi izzivači, ker imenujejo naše člane »klerikalna garda« in da so naši članski sestanki le za agitacijo bližajočih se volitev, smo, če ne namenoma vendar pa na podlagi predlogov takih plašljivcev pustili delo organizacije počivati.

Čim so videli naši delodajalci, da ne posega vmes organizacija, je bilo naše stanje iz dneva v dan bolj obupno. Radi tega smo se odločili, da skličemo izvanredni občni zbor in na istem izvolili take voditelje naše podružnice, ki jih ne bo niti sram niti strah povedati, da smo odločni bojevniki za naše delavske interese.

Ako se ne bo nehalo to izzivanje od naših organizacijskih in idejnih nasprotnikov, bomo prav tem pokazali svojo organizacijsko moč in jih na odgovor povabili pred sodišče, kjer bodo mogli povedati iz kakšnega razloga skušajo ne samo z demagogičnim, ampak tudi terorističnim izzivanjem preprečiti procvit naše organizacije.

Jesenice

Redukcije delavstva pri KID. Velikopotezne intervencije ZZD za zaščito svojih članov proti očitnim krivicam.

Kmalu po razpisu državnozborskih volitev so pri KID odpustili iz tovarne 100 delavcev. Za določitev, kdo naj bo odpuščen, je bil izbran ključ, ki je nesorazmerno močno prizadel članstvo ZZD. Radi tega je organizacija po svojem zastopniku intervenirala na odgovornem mestu za svoje članstvo. Intervencija je bila zavrnjena z izrazi, ki jih naša organizacija ni mogla mirno prenesti. Mi kot organizacija slovenske katoliške skupnosti, torej slovenskega naroda, dalje kot organizacija, ki pozitivno sodeluje z odgovornimi činitelji države za gospodarski in kulturni dvig naše ožje domovine in cele države, smo se čutili v živo zadeti in smo dvignili svoj glas v svojo obrambo: Zaprosili smo najpreje za popravo krivice tistega, ki mu je gotovo največ na tem, da tovarna uspeva v mirnem sodelovanju med delavstvom in vodstvom, to je gospoda A. Westna. Vanj imamo zaupanje in upamo, da ne bo dovolil, da bi bila KID trdnjava političnih izkoreninjencev, ki lahko uspevajo kvečjemu za zidovi tovarniških blagajn, prav nič pa med narodom, sredi katerega se dvigajo dimniki tovarn KID. G. Westen ima gotovo moč, da napravi v tovarni tozadeven red in s tem gladko odstrani vse nezaupanje do KID, ki ga je zasejala med slovenski narod njemu nasprotna politična klika v tovarni.

Le prenaravno je, da je ZZD objasnila položaj našega delavstva pri KID vsem, s katerimi tvori narodovo živo telo. Zato so v našo obrambo nastopili tudi oni. Prav to je odlika naše organizacije, da tudi v težkih časih ni osamljena in iz te odlike so in bodo izvirali njeni uspehi in korist delavstva. Prav v teh dneh vidi vse pošteno slovensko ljudstvo, da je edino ZZD na pravi poti, na kateri je zaščiten naš delavec.

Z ozirom na brzojavno vlogo na lastnika tovarne g. Westna so se vršili v soboto, dne 12. novembra v poslopju ravnateljstva tovarne KID na Jesenicah razgovori.

Razgovoru je prisostvoval tudi g. inšpektor Baraga od inšpekcije dela pri banski upravi. Razgovori so trajali dne 12. XI.: od 10 dopoldne do pol 2 popoldne.

G. A. Westen in g. ravnatelj Klinar sta omenjala velike finančne težave podjetja in izražala želje po složnem sodelovanju med tovarno in delavstvom. G. inž. Petrovčič je skušal iz poslovnih knjig dokazati, da ZZD ni bila čezmerno prizadeta pri redukcijah. Po izjavah zastopnikov ZZD in po naknadnem vpogledu v knjige se je uradno ugotovilo, da je bil odstotek odpuščenih delavcev ZZD resnično čezmeren. Ugotovilo se je tudi, da so pri nekem obratu bili odpuščeni štirje delavci, namreč dva od ZZD, dva pa od neke druge organizacije. V odpovedni dobi sta bila oba delavca od druge organizacije ponovno sprejeta na delo, dočim je pri članih ZZD tovarna vztrajala pri odpovedi.

G. ravnatelj dr. Klinar je dal v teku razgovorov častno besedo, da do spomladi ne bo prišlo do nobenih redukcij. Glede konkretnih zahtev si je pridržal še nekaj časa, preden se izjavi. Ko so zastopniki delavstva naslovili iste prošnje na g. **Westna, je ta odgovarjal, da je uslišanje** te prošnje zadeva ravnatelja g. dr. Klinarja. Upamo, da bo g. ravnatelj zahteve delavstva in želje slovenske javnosti upošteval in jim ugodil. Zastopniki ZZD so g. tovarnarju in njegovim pomočnikom tudi odkrito povedali, da se čuti naše delavstvo zapostavljeno in prikrajšano in so navajali konkretne podatke.

Bohinjska Srednja vas

V nedeljo, dne 20. t. m. se vrši članski sestanek naše krajevne organizacije ZZD. Pozivamo vse naše člane, da se sestanka polnoštevilno udeležijo, ker se bodo na njem obravnavale stvari, ki so v korist našega delavstva. Pridejo pa naj tudi tovariši, ki so s plačevanjem članarine v zaostanku in ta naš poziv ne bi vpoštevali, ga ne bomo mogli več smatrati za člana in črtali iz seznama. Prepričani pa smo, da bo vsakemu za to še žal, ker preteklost je že dovolj pokazala, kako nujno delavec včasih potrebuje organizacijo radi zaščite svojih stanovskih interesov in je bila ZZD vedno na mestu, da se bori za pravice delavstva in proti krivicam, ki se mu godijo.

Groblje

V nedeljo dne 13. XI. 1938 se je vršil v dvorani Prosvetnega društva v Grobljah članski sestanek naše krajevne organizacije ZZD. Sestanek se je vršil po 9. maši. Od centrale sta bila navzoča tov. **Arčon** in **Luzar**. Sestanka, ki je bil prav dobro obiskan, se je udeležilo tudi precej članov JSZ, ki so s pozornostjo sledili izvajanjem delegatov iz Ljubljane. **Tov. Arčon** je govoril o kapitalističnem gospodarskem sistemu, ki ljudi loči na dva razreda, na bogate in revne, kar je prisililo delavstvo do skupnega nastopa proti izžemalcem. Zaradi tega so se začele pojavljati organizacije raznih smeri. **Tov. Arčon** je obrazložil, zakaj ne moremo biti pristaši razrednega boja in, ker smo kot katoličani proti socializmu, zaradi tega tudi odklanjamo razne variante socializma kakor tudi krščanski socializem, ki ga propagira JSZ. Pozval je vse navzoče, da se otresejo nekoristnih in samo za uho lepo zvenečih gesel ter da se naj strnejo v skupno vrsto v boj za pravice delavskega stanu.

Tudi tov. Luzar je s krepkimi besedami delavstvo brez razlike na sedanjo organizacijsko pripadnost pozval, da se pridružijo edinemu slovensko-narodnemu strokovnemu gibanju Zvezi združenih delavcev. Navzoči so bili s sestankom in izvajanji govornikov zelo zadovoljni in navdušeni za ZZD, ter so tudi člani JSZ njiju stališče odobravali.

Eden izmed članov JSZ nam je povedal sledeče: »Ko smo pri nas osnovali organizacijo, smo si izbrali JSZ, to pa zaradi tega, ker o njej nismo preje nič slabega slišali in jo nismo poznali. Zdaj pa ko smo člani te organizacije, smo uvideli, da ta ni za nas in da mi ne moremo delovati po njenih načelih, ker nam to ne dopušča naše kršč. prepričanje. — Zato se bomo prelevili in šli k vam v vašo ZZD.

Murska Sobota — Dolnja Lendava

Pred nekoliko dnevi so se oglasile v naši podružnici Zveze združenih delavcev v M. Soboti, delavke iz tovarne »Blau i Bartoš« v D. Lendavi. Opisale so žalostni položaj tamošnjih delavk in prosile, da jih naša podružnica sprejme za člane, ker se njihova organizacija zanje popolnoma nič ne briga, če prav plačujejo v organizacijo po 15 dinarjev mesečno. (omenjene delavke so včlanjene pri Ujedinjenem savezu šivačko-odjevnih radnika Jugoslavije v Čakovcu). Delavke so izjavile, da zaslužijo kvalificirane štrikarice, katere so že nad tri leta v službi, komaj 18 Din dnevno, od katerega zaslužka morajo plačevati še visoko članarino, bolniško in starostno zavarovanje, davek itd.

Izjave delavk iz D. Lendave nam nazorno kažejo, da so naše trditve o skrajno slabem položaju delavcev v D. Lendavi resnične.

Delavke so nam nadalje izjavile, da bodo prišle v kratkem še druge delavke, katere izstopajo iz omenjene organizacije in hočejo pristopiti v našo organizacijo. Ko se bodo oglasile še druge delavke bomo takoj ustanovili podružnico Zveze združenih delavcev v D. Lendavi, ker ne moremo še naprej gledati, da bi se naše delavce tako izrabljalo. Vodili bomo brezobziren boj proti vsem izkoriščevalcem našega delavca pa naj bo to krščen ali pa nekrščen jud . . .

Delavci iz Nemčije in tudi iz Francije se vsak dan s pismi obračajo na Zvezo polj. delavcev v M. Soboti za pojasnila, ali je potrebno, da pridejo za volitve v **narodno skupščino do 11. decembra t. l.** domov? Kot strokovna organizacija se mi v politiko ne vmešavamo, svetujemo pa vsem našim delavcem v Nemčiji in Franciji, da je lepo in hvale vredno, če se vsi naši delavci do 11. decembra vrnejo in storijo svojo državljansko dolžnost.

Kakor smo zvedeli se bo vršilo v januarju prihodnjega leta prvo zasedanje Izseljeniške zbornice v Murski Soboti, kjer se bo obravnavalo naše izseljeniško vprašanje. **Pobudo za to zasedanje je dala Rafaelova družba v Ljubljani.** Mi odločitev Družbe z veseljem pozdravljamo, da se je odločila za to, da bo to zasedanje v M. Soboti, kjer je središče vsega našega izseljenstva. Želeti bi bilo le, da Družba Sv. Rafaela poklice oziroma pritegne na to zasedanje vse tukajšnje činitelje, ki se s tem problemom bavijo ali kakorkoli sodelujejo.

Polzela

Dne 27. novembra ob 3 popoldne priredi ZZD na Polzeli igro »Scapinove zvijače«, burka v treh dejanjih in dramo v treh dejanjih: »Živa pokopana«. Vse somišljenike vljudno vabimo na našo delavsko prireditev, da se po težkem delu malo razvedrimo. Ne bo vam žal, bo dosti smeha, a tudi resnosti. Tudi druge podružnice vljudno vabimo, da se udeleže naše prireditve. Ako se bo igra priredila tudi v soboto bomo to pravočasno objavili z letaki in vabili.

NAŠ OBČNI ZBOR.

Člani in članice! V mesecu decembru bo imela naša podružnica svoj redni občni zbor, na katerega se že sedaj pripravite, da boste vedeli, kako voliti nov odbor in iznesti ves materijal, ki se je nakopičil tekom celega leta. Občnega zbora se bo udeležil tudi delegat centrale, ki bo s svojimi nasveti pospešil delo naše krajevne organizacije za bodoče leto.

IZ TOVARNE

Naša preddelavka v pletilnem oddelku si je te dni v tovarni izposodila našo organizirano delavko, ki ni dobila izplačanih bolezenskih dni. Dejala je: »Ali te ni sram, da si organizirana? zato tudi ne boš nič dobila.« Mi ji pa rečemo, da če je zavedna mojsterca naj pogleda člen 219 obrtnega zakona, ki pravi, da pripada delavcu poleg hranarine prvih 7 dni bolezni tudi polna plača, ako se spolnjujejo zakoniti pogoji. Če bi ona torej bila sočutna preddelavka, bi delavko ne žalila, ker je organizirana, marveč bi ji pomagala priti do pravice, katero predvideva zakon. **Našega g. zdravnika pa naprošamo, naj prijavi vsakega delavca, ko pride prvič z bolniškim listom, da vodstvo tovarne ne bo izdajalo vedno po dva bolniška lista in navsezadnje delavec še morda vseeno ostane brez hranarine; zavzeli bomo tudi korake na OUZD v Ljubljani radi ureditve rednega izplačila dajatev.**

NAŠI NAMEŠČENCI

Občni zbor nameščencev social. ustanov

V ponedeljek dne 7. novembra t. l. je bil v dvorani Delavske zbornice redni občni zbor Društva združenih zasebnih in trgovskih nameščencev Slovenije, podružnice socialni zavodi, v kateri so organizirani naši nameščenci iz OUZD, Trgovske bolniške blagajne in Pokojninskega zavoda.

Občni zbor je vodil predsednik podružnice g. **Kokol Emil**, ki je ob začetku pozdravil vse navzoče, nakar so sledila poročila odbornikov. Predsednik je v kratkih besedah podal pregled vsega dela, vseh borb in uspehov v preteklem poslovnem letu. Pozval je članstvo, da sodeluje v bodoče še v večji meri z novim odborom, ki ga čakajo v novem poslovnem letu velike naloge in borbe za zboljšanje položaja svojih članov. Iz tajniškega poročila, ki ga je podal g. **Skerjanc Stanko**, je razvidno, da je bilo notranje življenje podružnice precej živahno. Podružnica je v preteklem letu porastla za lepo število novih članov. Kot tajnik je imel mnogo posla z raznimi resolucijami, ki jih je odbor pošiljal na odgovorna mesta, tako v pogledu pragmatike Osrednjega urada v Zagrebu, kakor tudi glede splošnega zboljšanja položaja svojih članov. Blagajniško poročilo je podal g. **Smolinsky**. Iz njega je razvidno, da je bil denarni promet v preteklem poslovnem letu izredno živahen. Vsi člani so naročeni na nameščenski strokovni list »Bodočnost«. V imenu nadzorstva je podala svoje poročilo gdč. Marija Bokalova, ki je predlagala staremu odboru razrešnico s pohvalo, kar je bilo soglasno sprejeto.

Pri volitvah novega odbora so bili izvoljeni za predsednika g. **Preželj France**, za podpredsednika g. **Zupan Slavko**, za tajnika g. **Škerjanc Stanko**, za blagajnika g. **Rus Edo**, za odbornika pa gdč. **Bokal Marija** in g. **I. Koračin**. Člani novega nadzorstva so g. **Krek** in g. **Rojc**, člani razsodišča pa g. **Češnovar** in g. **Strojin**.

Novi predsednik g. **Preželj** je v jedrnatih besedah podal smernice za bodoče delo odbora in omenil načrte, ki jih mora odbor realizirati. Za njegove jasne in premišljene besede je bil deležen s strani članstva toplega odobravanja. Občni zbor je zaključil s pozivom na skupno in uspešno delo.

Novega predsednika poznamo že iz delovanja pri **Zvezi združenih delavcev**, kjer vrši istotako funkcijo predsednika. Pod njegovim predsedstvom je ZZD narastla v teku dveh let na preko 5000 članov in se je razširila po vsej domovini. Prepričani smo, da bo novi predsednik tudi pri vprašanjih, ki so življenjskega pomena za naše nameščence OUZD in drugih socialnih zavodov pokazal vidne uspehe in s svojo močno voljo in vztrajnostjo rešil probleme, ki tarejo naše nameščence.

Perilo je hitro oprano

če vzameš vedno
SCHICHTOVO
TERPENTINOVO MILO
...in za namakanje žensko hvalo

DROBNE DOMAČE

Vina kot vode. Kar 900.000 hektolitrov vina so pridelali letos dalmatinski vinogradniki. Pridelek je zares obilen in tudi po kakovosti odličen. Na splošno so vsi vinogradi dobro obrodili, le v krajih, kjer so bile vremenske nezgode, je bilo nekoliko slabše. Pa še tod so se vinogradniki poslužili ugodnosti, da so za sladkanje bolj kislega vina kupovali breztrošarinski sladkor. Obilje vina pa je takoj imelo slab vpliv na cene. Pred nekaj meseci se je liter plačevalo 4.— do 5.— dinarjev, sedaj pa komaj 2½ do 3.— din. Pričakujejo pa, da se bodo cene takoj dvignile, čim se bo začel izvoz vina v druge države.

Ne divjajte po cestah! Naravnost neznosno je že, kar se godi po naših cestah, zlasti pa na novih cestah proti Kranju. Divjanje motorjev po tej cesti je takšno, da si ljudje sploh ne upajo več hoditi po cesti in hodijo raje po polju in ob žel. tiru. Ne le ob praznikih, nego tudi ob delavnikih se uprizarjajo prave dirke in nesreče se množijo dan na dan. Nihče se ne zmeni za predpise, prehitevajo avtomobile in tramvaj, namesto, da bi na postajališčih in križiščih cest zmanjšali hitrost, tako, da so potniki v vedni smrtni nevarnosti. Temu se mora napraviti konec in prosimo pristojno oblast, da napravi potreben red.

Zastoj na žitnem tržišču. Pomirjenje v svetu je kupčijo zavrlo. Kupčije sklepa le Prizad, ki odkupi vsako količino pšenice, kolikor je kdo ponudi. Ta tvrdka nabavlja namreč žito za izvoz za tiste države, ki imajo z našo državo dogovor o odkupu količin žita. Povsem se je ustavila kupčija s koruzo. Vzrok so zelo nizke cene. V tujezemstvo ne gre, pri nas se pa kupuje toliko, kolikor je potrebno za domačo porabo. Sto kilogramov suhe koruze velja okroglo Din 100.—. Na splošno so v zadnjem tednu zastale vse kupčije z našimi pridelki, le jabolka imajo še svoje kupce.

Vse muslimanski koran, ki ima nad 600 strani se je v Bosni naučil neki 9 letni deček. Le 9 mesecev se je bil učil. Zato so ga na slovesen način proglasili po muslimanskem običaju za hafiza, to je takega, ki zna koran na izust. Proglasitev so združili z velikimi slovesnostmi.

Podpore za nove šole. Po posredovanju slovenskih ministrov je prosvetni minister podpisal odlok, s katerim je odobril denarno podporo okrajnim šolskim odborom v Sloveniji za zidanje novih šolskih poslopij.

Sestanki in zborovanja.

V NEDELJO, DNE 20. NOVEMBRA:

NOVO MESTO: članski sestanek ob 10 dopoldne v Rokodelskem domu.

GRIŽE PRI CELJU: članski sestanek ob ½9 dopoldne v društvenih prostorih.

PRESKA: članski sestanek ob ½11 dopoldne v Društvenem domu.

BOHINJSKA SREDNJA VAS: članski sestanek ob 10 dopoldne v običajnih prostorih.

Zapisana pravica

Ali je dovoljeno dajanje blaga, živil, alkohola na up?

Obrtni zakon prepoveduje dajanje blaga na kredit, kakor tudi, da bi delodajalec primoral delavca, da kupuje blago v njegovi trgovini. Dovoljeno je dajati delavcem življenjske potrebščine in hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo ali zemljiščine, vendar za povprečno lastno ceno brez dobička. Prepovedano je dajati na račun plače alkoholne pijače. Te omejitve ne veljajo samo za lastnika obrata, marveč tudi za njegove rodbinske člane ter nadzorno osobje.

Delodajalec ne more iztožiti in tudi ne izterjati od delavstva, enako ne sme odtegniti od plače zneskov za blago, ki bi ga delavcu vsilil ali dal na up preko gornjih določb.

Kaj predvideva Obrtni zakon za delavca, ki je brez lastne krivde zadržan od dela?

1. Ako je v službi že najmanj 14 dni in je zadržan od dela radi bolezni ali nezgode, ki jo ni zakravil namenoma ali z veliko malomarnostjo, mu mora delodajalec izplačati za prvi teden zadržanosti od dela celo plačo brez pripadajoče hranarine. Le za delavstvo, ki je zavarovano pri Bratovski skladnici velja § 1154-5 obč. drž. zak., po katerem zamore delodajalec odtegniti od plače hranarino.

2. Enako ima delavec pravico do nezmanjšane plače za razmeroma kratek čas, a največ za en teden, ako je bil zadržan od dela brez lastne krivde radi drugih važnih razlogov, ki se tičejo njegove osebe. (N. pr.: pričevanje pri sodišču, naglo in težje obolenje ali nezgoda v družini ali porod, poleg tega smrt žene, staršev, otrok, sorodnikov, ki žive z njim v skupnem gospodinjstvu, selitev, poziv k uradom in oblastem.)

Pogoj za odplačilo pripadajoče plače je, da mora zadržek od službe takoj javiti delodajalcu in predložiti tozadevno potrdilo.

SONCE IN SENCE DOMA IN DRUGOD

Doma

Nj. Vel. kraljica operirana

V Curihu je bila operirana Nj. Vel. kraljica Marija. Pri operaciji so ji odvzeli velik žolčni kamen. Zatem je bila izvršena operacija kroničnega vnetja slepiča, ki je bil dolg in zavit. Obe operaciji sta uspeli. Zdravstveno stanje Nj. Vel. kraljice je po operaciji popolnoma zadovoljivo.

Volilno gibanje.

Min. predsednik dr. Stojadinović je imel v nedeljo v Novem Sadu velik shod, katerega se je udeležilo okoli 80.000 oseb. V svojem govoru je g. predsednik omenil, da so naše meje zaradi tega nepremakljive, ker so začrtane s krvjo naroda, ki se je boril za svojo svobodo.

V Sloveniji je imel več shodov tudi g. min. dr. Korošec, ki je bil povsd burno pozdravljen.

Drugod

† KEMAL ATATÜRK

V zdravstvenem stanju predsednika turške republike Kemala Atatürka, ki se je že bilo nekaj zboljšalo, je nastopil nenaden preokret in je ta ugleden državnik umrl dne 10. novembra v 59 letu starosti. S smrtjo Atatürka je turški narod izgubil svojega prenovitelja in osvoboditelja, ki je s svojimi reformami omogočil svoboden razvoj turške države in svoj narod osvobodil vseh onih ovir, ki so doslej onemogočale, da bi se uveljavil kot kulturen narod. Odpravil je z energično roko mnogoženstvo, hareme in fes ter uvedel latinico in prisilil vse Turke do 40. leta starosti, da so se učili pisati in brati. Zaradi njegove smrti je bila proglašena narodna žalost, za njegovega naslednika pa je narodna skupščina izvolila generala Izmet Inöni-ja ter se bo odslej turška prestolnica Ankara imenovala Atatürk.

Nemčija

Dogodki v Nemčiji stojijo pod vplivom atentata, ki ga je izvršil v Parizu 17-letni poljski Žid Grynszpan-Herschel. Ta je prišel na poslanstvo nemške države v Parizu in zahteval, da ga odvedejo k nekem predstavniku Nemčije. Sluga ga je odpeljal k tajniku v. Rathu. Komaj se je sluga oddaljil, so že počili streli in v. Rath se je težko zadet od krogle zgrudil na tla. Prepeljali so ga v bolnišnico, kjer je pa kljub takoj izvršeni operaciji na posledicah rane umrl. Atentatorja so zaprli in je ta izjavil, da je zločin izvršil iz maščevanja radi preganjanje Judov v Nemčiji.

V Nemčiji je zaradi tega zavladalo veliko razburjenje in je prišlo povsod do ogromnih protijudovskih demonstracij. Posebno v Berlinu, Nürnbergu, Münchenu, Dunaju in drugih večjih mestih v Porurju so demonstranti priredili pravcati lov na Jude in razdejali vse, kar je bilo judovskega. Mnogi Judi so iz strahu izvršili samomor; na desetisoče so jih zaprli. Oblasti so namreč izdale ukaz, da morajo v nekaterih mestih Judje tekom 48 ur zapustiti dotični kraj. Zbegani Judje niso vedeli, kam bi se podali in so se zaradi tega obrnili na policijske organe, da jih stavijo začasno v zaščitni zapor.

Maršal Göring je izdal uredbo, po kateri Judje od 1. januarja 1939 naprej ne morejo imeti več v svoji lasti trgovskih podjetij, ki se bavijo z neposredno prodajo na drobno, niti ne morejo imeti agentur ali trgovin, ki se bavijo izključno s prodajanjem naročenega blaga. Poleg tega je Judom prepovedano imeti samostojna obrtna podjetja. Če je Jud na vodilnem mestu v gospodarskem podjetju, ter pri tem ni odgovorna osebnost v tem podjetju, se mu sme odpovedati služba v roku 6 tednov. Dalje je Göring izdal uredbo, da morajo Judje, lastniki podjetij, trgovin in stanovanj takoj odstraniti sledove škode, ki jo je 8., 9. in 10. t. m. povzročilo ljudsko ogorčenje zaradi hujskanja mednarodnega judovstva proti nacionalno socialistični Nemčiji. Stroške za ponovno ureditev podjetij in trgovin, odnosno stanovanj, morajo nositi lastniki sami. Odškodnina, ki jo morajo zavarovalnice izplačati Judom, nemškim državljanom, se zapleni v korist države. Nadaljni ukrepi za izločitev Judov iz nemškega gospodarskega življenja z namenom, da se odstrani izzivalno stanje, bodo v najkrajšem času izdani. Predvsem je bilo sklenjeno, da bo vse judovstvo kaznovano za pariški uboj v obliki denarne kazni milijarde RM. Ves znesek bo pripadal rajhu. V tem smislu je že bila izdana ustrezajoča uredba.

Italija

Italijanski ministrski svet je sprejel zakonske osnutke, ki jih je pred mesecem dni izdelal veliki fašistični svet glede bodočega položaja Judov v Italiji. Zakoni v bistvu niso nič spremenili sklepov fašističnega sveta. Jud je po novem zakonu vsakdo, kdor je rojen od judovskih staršev, in če je eden od staršev Jud in istočasno tuji državljan. Med Jude se lahko prištejejo tudi vsi, ki javno kažejo simpatije za judovstvo. Nova postava prepoveduje, da bi se italijanski državljani poročili z inozemci. Zato je treba posebnega dovoljenja. Za državne uradnike pa je že v zakonu predvideno, da takega dovoljenja sploh dobiti ne morejo. Judje ne smejo služiti v armadi, v mornarici in letalstvu. Judje ne smejo biti člani fašističnih organizacij. Judje ne smejo biti lastniki delnic, katerihkoli podjetij, ki so za narodno obrambo važna, ne morejo biti varuhi mladoletnih Italijanov. Sploh pa ne smejo biti lastniki ali solastniki podjetij, ki zaposlujejo več kakor 100 delavcev. V teh podjetjih nikdar ne morejo biti ravnatelji, upravniki ali tehnični vodje. Zemljišč smejo posedovati le v majhnem obsegu: na deželi samo v vrednosti 5000 lir, po mestih pa za vrednost 20.000 lir. Judje se tudi ne smejo zaposliti za katerokoli delo v državni in vojaški upravi, kakor tudi ne v pokrajinskih ali občinskih upravah ter pri vseh javnih ustanovah, ki so pod državnim nadzorstvom. Noben Jud ne sme biti zaposlen pri bankah in zavarovalnih družbah. Imenovani denarni in zavarovalni zavodi morajo takoj odpustiti vse judovske uslužbence. Iz vseh državnih in zasebnih šol vseh vrst morajo biti odpuščeni judovski učitelji in judovski učenci. Za Jude bodo organizirane posebne šole.

Sveta stolica je pri italijanski vladi protestirala proti novim določilom glede porok, ker je proti konkordatu, da Italija proglaša poroke med Italijani in Židi (po narodnosti) kot neveljavne.

Bolgarija

Vlada Kjusejvanova je doživela nepričakovan poraz v sobranju. Po strastni debati je bil odklonjen vladni predlog, da se dovoli za tiskarno vladnega lista »Dnes« kredit 8 milijonov, z 69 proti 67 glasovom. Čeprav je to vprašanje čisto notranje-političnega značaja, pa je verjetno, da so odločevali na glasovanje tudi drugi oziri.

BELEŽKE

KUKAVIČJA JAJCA

V zadnjem času opažamo, da postaja »Delavska pravica« vedno bolj podobna gnezdom tistih nesrečnih ptičkov, katera si izbirajo bahate kukavice za odlaganje svojih jajc. Ker učenim gospodom malo brano in malo razširjeno »Dejanje« ne zadostuje za odlaganje njihovih duševnih proizvodov, jim mora dati »Delavska pravica« na razpolago svoje strani za njihova dolgovezna in neprebavljiva modrovanja, obsojanja, osebna opravičevanja in tarnanja. Delavci, ki so prisiljeni plačevati tako »strokovno« glasilo, ga najbrž ne morejo porabiti za drugo kot za zavijanje svoje skromne malice ali kosila, ko gredo na šiht... Kaj hočemo, za kukavičja jajca mora biti vedno prostor na razpolago...

NESREČEN »NAROD«

»Slovenski Narod« tone v samih nesrečah. Do vratu ga zalivajo. Vsi stolpci kar mrgolijo samih nezgod, nesreč in karambolov. Bog se usmili! Če bo šlo tako naprej, bo kmalu vsega konec. Kaj bi potem v tem težkem času političnih prehlajenj in tuberkuloze pisali še o drugih stvareh! Tudi tam je sama nesreča. 11. decembra bo pa očividno največji karambol in bati se je treba, da bo ta karambol pokopal pod seboj v doglednem času še nesrečni Slovenski Narod v ušescih.

Širite »Slovenskega delavca«!

Češkoslovaška

Češka in slovaška javnost zahtevata obračuna s krivci narodnega poraza. Sedaj se je namreč šele ugotovilo, kakšno vlogo je igral bivši predsednik in framason dr. Beneš, v katerega so bili pred par meseci naši liberalci in marksisti še do ušes zaljubljeni. Na dan prihajajo tudi dokazi, s kakšnimi spletkami so svoječasno spravili generala Gajdo ob čin in čast. Sedaj bodo generalu Gajdi obnovili proces radi rehabilitacije.

Beneš, ki je zagovarjal proslavljeno »čisto« demokracijo, v resnici ni bil prav nič demokrat, temveč je vladal za hrbtom naroda. Tako je n. pr. kar zamolčal nemški predlog za sklenitev nenapadalne pogodbe med Nemčijo in Češkoslovaško. Tudi vabilo Mussolinija je na lastno pest odklonil. V Češkoslovaški se pojavljajo glasovi, ki zahtevajo, da se Beneša in druge krivce narodnega poraza postavi pred sodišče.

Francija

Ob priliki službe božje, ki se je vršila ob 20. obletnici Češkoslovaške republike v Parizu je imel kardinal Verdier znamenit govor, v katerem je dejal, da Francija ni mogla pomagati Češkoslovaški, ker **je bila notranje preveč razdvojena, da pa to dejstvo boli vse francoske rodoljube.**

Anglija

Občinske volitve v 389 občinah so imeli v Angliji. Kolikor je dosedaj znano, so konservativci dobili 57 odbornikov, liberalci 14, izgubili pa 16, delavska stranka 39, zgubila pa 79, neodvisni so dobili 40, izgubili pa 41 odborniških mest. — 88 milijonov vreč peska za varstvo hiš v Londonu so ob zadnji vojni nevarnosti pokupili londonski hišni posestniki in država.

Španija

Nacionalistične čete so začele zopet z ofenzivo na reki Ebro in so dosegli več znatnih uspehov. Na Kastelonskem bojišču so rdeči ponovno izvršili večje število brezuspešnih napadov ter izgubili okoli 5.000 vojakov. Pri letalskih spopadih so rdeči izgubili 10 letal. Nacionalistična letala so bombardirala protiletalske baterije v Barceloni in Saguntu.

Portugalska

Pri parlamentarnih volitvah na Portugalskem je dobila vladna lista, ki je bila edina postavljena, od 743.000 volilnih upravičencev 622.000 glasov ali 83.5% vseh oddanih glasov.

Rusija

V zadnjih mesecih dobiva protiboljševiški pokret, ki ga vodijo Rusi v emigraciji in v sami Sovjetski Uniji vedno večji obseg. Kakor poročajo švedski listi, je njih delavnost od dneva do dneva večja. Po Rusiji širijo ogromne množine letakov, v katerih pozivajo narod v boj za nov družabni red in proti boljševiški diktaturi. GPU zasleduje razširjevalce teh letakov in jih zapira, toda vseeno se narod za te letake kar trga, ker je pač sit boljševiškega »raja«. Imenovani pokret pravi na svojih letakih: Mi se borimo: Ne za preživelo preteklost, ne radi obračunavanja in maščevanja, temveč za svetlo bodočnost — za nadstrankarsko in nadrazredno oblast v delovni Rusiji.

V črnomorskem vojnem brodovju je izbruhnil upor in je zaradi tega poveljnik mornarice odpotoval iz Moskve, da vzpostavi red.

PO SVETU

Japonska poročila javljajo, da je v času od 20. avgusta do 3. oktobra padlo na bojišču 68.737 Kitajcev in 11.750 Japoncev. Ali je treba toliko življenj po nepotrebnem uničiti!

Izgleda, da je na Kitajskem bojišču nastopil preokret in kitajske čete zopet prodirajo proti Kantonu ter so baje že blizu mesta. Japonci popuščajo in se umikajo brez večjega odpora.

Katoliško šolstvo v Franciji. Državne šole v Franciji so vseskozi neverne, protiverne in po večini brezbožne. Katoličani, ki se zavedajo svoje vere, vzdržujejo zasebne šole, ki v njih dajejo otrokom versko vzgojo. Število takih šol je v Franciji visoko. Po statistiki, ki je bila nedavno objavljena, je na Francoskem katoliških ljudskih šol 2918 za dečke in 7519 za deklice. V te šole hodi 1,061.000 otrok. Katoliško srednješolstvo obsega 909 zavodov, 571 za dijake, 338 za dijakinje; profesorsko osebje znaša 13.000 oseb, dijakov in dijakinj pa je 160.000. Katoliških visokih šol je pet: v Parizu, Lyonu, Lille-u, Angersu in Toulouse-u; profesorjev je na teh visokih šolah 410, dijakov in dijakinj pa 4219. Da se to šolstvo more vzdrževati, je potrebna obsežna organizacija, ki se upira na razna katoliška društva. Najvažnejše so Škofijske zveze za svobodno šolstvo, ki imajo 18.000 članov v 62 škofijah. Za visoke, srednje in strokovne šole so ustanovljene posebne zveze s 1500 člani. Množična organizacija, ki skrbi za nabiranje denarnih sredstev, ima naslov »Prijatelji svobodne šole« in šteje 1850 krajevnih skupin s čez 400.000 članov. Zadnji čas je ustanovljena nova organizacija pod naslovom »Društvo staršev otrok iz svobodnih šol«, ki že šteje 75.000 članov. Te številke so dejansko dokaz, kako globoko preverjeni so katoliški Francozi o potrebi verske vzgoje za mladino in koliko žrtvujejo v to svrho.

Oddaja kapitala v Italiji. Na zadnji seji italijanskega ministrskega sveta je bila sklenjena oddaja kapitala. Vsa zasebna industrijska in trgovinska podjetja, ki niso delniške družbe, bodo morala oddati državi 7 **in pol odstotka svojega kapitala.** To velja pa le za podjetja, katerih pridobnina znaša nad 10.000 lir. Skupno bo od te oddaje kapitala prizadetih 120 tisoč tvrdk. Italijanski listi poročajo, da bo dala ta oddaja kapitala 1.2 milijarde lir. Delniške družbe so od te oddaje izvzete, ker so morale že preje oddati premoženje, in sicer 10%.

Delavci tržaške pokrajine, ki delajo v Abesiniji, so poslali domov nad 7 milijonov lir prihrankov od januarja 1927 do septembra 1938. — Vzpenjačo s ceste blizu Solkana na Sveto goro v dolgosti 2 km hoče zgraditi neka italijanska družba. Železnica bi prepeljala iz doline na goro v 5 minutah.

Čemu ugibati, ko je gotovo, da je zmanjšano število rojstev barometer, ki z gotovostjo priča, da se je med prebivalstvom dotičnega kraja vrinil moderni, strupeni duh materializma, lahkoživja, sebičnosti, preziranja večnoveljavnih evangeljskih naukov. Če se ugovarja — kakor običajno — da so temu nenaravnemu pojavu krive težke socialne razmere in pomanjkanje, moramo ugotoviti, da je to le izgovor, ki pa ne drži; kajti resnica je, da moderna kuga »strah pred otrokom« divja predvsem v onih krogih, »ki imajo«, v vrstah gornjih desetisočev. Od Boga so se odtujili, zato pa ne vidijo ne domovine, ne naroda, ne bližnjega, ne božje postave, ki jo teptajo in prezirajo.

Da je na Češkoslovaškem še dovolj pravih, katoliških družin, še mnogo resnega krščanskega duha, četudi število rojstev nazaduje tudi tam, je razvidno iz poročila- ki pravi, da je na Češkoslovaškem še čez 2000 družin, ki imajo po 10 otrok. Med temi jih je seveda 900 na Slovaškem. Število 10 pa ni rekordno, saj je v isti državi okrog 500 družin, ki premorejo po 15 otrok.

Takih industrijalcev bi si želeli! Pred mesecem je umrl v Šanghai-u ravnatelj električnih, vodnih in železniških ustanov. Sveti oče ga je odlikoval tako, da ga je sprejel med komornike »di spada e cappa«, pa ne zato, ker je bil tako odličen podjetnik, ampak ker se je odlikoval po izredni dobrodelnosti. Med drugim je ustanovil veliko bolnišnico sv. Jožefa za 2000 bolnikov, ki jo je sam vzdrževal in dal v ta namen vsako leto dvesto tisoč kitajskih dolarjev. Po domače so mu rekli ljudje »kaplan rokovnjačev«, ker je rad obiskoval jetnišnice in razne kaznilnice, da je spreobračal kaznjence. Ta mož je bil obenem predsednik Katoliške akcije. Osebno je bil preprost in skromen; deloval je mirno in brez skazovanja. Ta veliki industrijalec in dobrotnik človeštva se je imenoval Lo Pa Hong.

List izdaja za konzorcij: Preželj Francé, Ljubljana. — Urejuje: Križman Andrej, Tunjice. — Za uredništvo odgovarja: Pirih Milko, Ljubljana. — Za Misijonsko tiskarno: Al. Trontelj, Groblje.